ŻYCIE RODZINNE WSPÓŁCZESNYCH EUROPEJCZYKÓW – WPROWADZENIE DO WIODĄCEJ TEMATYKI TOMU

Rodzina, mimo że przyjmuje wiele form strukturalnych i podlega stopniowej modernizacji społeczno-kulturowej, pozostaje jednym z najtrwalszych i najbardziej uniwersalnych elementów życia społecznego. Jest zarazem instytucją i procesem, wpisuje się jednocześnie w porządek społeczny i dynamiczny, relacyjny układ międzyludzkich więzi. Współcześni Europejczycy – choć żyją w coraz bardziej zindywidualizowanych i zróżnicowanych społeczeństwach – nie przestają odnosić się do rodziny jako przestrzeni znaczącej, a często – niezastąpionej. To właśnie w niej krzyżują się wymiary prywatne i publiczne, materialne i emocjonalne, stabilne i zmienne.

Zasadnicza teza niniejszego tomu głosi, że rodzina – choć podlega nieustannym przeobrażeniom – wciąż odgrywa fundamentalną rolę zarówno w życiu jednostek, jak i społeczeństwa. Po pierwsze, jest ona potrzebna ludziom jako źródło bliskości, opieki, wręcz nadaje sens życiu codziennemu. Stanowi też ważny element struktury społecznej, przez który przefiltrowany jest cały kompleks zróżnicowanych zjawisk społecznych, poczynając od nierówności, patologii, przemian kulturowych, procesów demograficznych, aż po zjawiska związane z gospodarką rynkową – aby wymienić te najbardziej znaczące. Procesy te, które na pierwszy rzut oka wydają się dotyczyć wyłącznie sfery publicznej, znajdują swoje odzwierciedlenie i realne konsekwencje właśnie w rodzinie. Można wręcz powiedzieć, że staje się ona nie tylko zwierciadłem współczesnych przemian społecznych, lecz także przestrzenią ich testowania, amortyzowania i asymilacji.

Szczególną uwagę w tomie poświęcono zjawisku ambiwalencji relacji rodzinnych. Trzy artykuły analizują je z różnych perspektyw, uwzględniając zarówno wymiar strukturalny, jak i emocjonalny. Autorki wskazują, że współczesne rodziny coraz częściej stają się przestrzenią sprzecznych uczuć, poczynając od miłości i gniewu, lojalności i niezrozumienia, po bliskość i dystans. Ambiwalencja ta nie jest wyłącznie psychologiczną reakcją jednostki, ale również zjawiskiem uwarunkowanym społecznie – wynikającym z nierówności strukturalnych, napięć generacyjnych, różnic światopoglądowych czy trudności zdrowotnych. W tych analizach powraca myśl, że relacje rodzinne nie są ani jednoznacznie pozytywne, ani wyłącznie obciążające, są natomiast złożone, wielopoziomowe i dynamiczne, a ich wpływ sięga daleko poza sferę prywatną. Ambiwalencja nie kończy się na progu domu – często przekłada się na relacje zawodowe, społeczne i zdrowotne.

W kolejnym z artykułów zamieszczonych w tomie autorka przygląda się funkcjonowaniu rodzin osób odbywających karę pozbawienia wolności. Pokazuje, jak doświadczenie izolacji jednostki wpływa na życie bliskich. Rodzina okazuje się w tym kontekście nie tylko ofiarą systemu karnego, ale także potencjalnym źródłem reintegracji społecznej – o ile otrzyma odpowiednie wsparcie strukturalne i instytucjonalne. To ujęcie wskazuje, że nawet najbardziej osobiste dramaty są nierozerwalnie związane z mechanizmami społecznego funkcjonowania.

Kolejny tekst ukazuje rodzinę jako podmiot aktywny w sferze turystyki – dziedzinie tradycyjnie postrzeganej przez pryzmat konsumpcji i mobilności. Autorka proponuje konceptualizację rodziny jako uczestnika rynku usług turystycznych, który nie tylko konsumuje, lecz także rekonstruuje swoje więzi, testuje alternatywne formy bycia razem i redefiniuje rytmy życia rodzinnego. Turystyka staje się tu nie tylko czasem odpoczynku, ale także przestrzenią umacniania bliskości, renegocjacji ról oraz konfrontacji z hasłem „idealnej rodziny" promowanym przez przemysł turystyczny.

Wątek napięcia między sferami życia publicznego i prywatnego powraca także w artykule poświęconym życiu studenckiemu. Autor, wykorzystując teorię rezonansu społecznego, ukazuje, jak studenci próbują negocjować równowagę między wymaganiami akademickimi a potrzebą relacji społecznych i rodzinnych. Zestawiając ideał „life-balance" z realiami życia akademickiego, wskazuje na rolę rodziny jako zasobu stabilizacji i emocjonalnego bezpieczeństwa. Jest ona istotnym punktem odniesienia, który pozwala jednostce porządkować swoje doświadczenia i budować poczucie ciągłości.

Tom zamyka tekst poświęcony kobietom-przedsiębiorczyniom. Autorka pokazuje, jak role płciowe, oczekiwania kulturowe i wyzwania związane

z prowadzeniem działalności gospodarczej tworzą sieć napięć i negocjacji w przestrzeni domowej. Rodzina jawi się tu jednocześnie jako wsparcie i obciążenie. Praca ta ukazuje, jak silnie zakorzenione są społeczne wyobrażenia o „właściwej" roli kobiety w rodzinie oraz jak trudna, lecz zarazem konieczna bywa ich dekonstrukcja.

Zgromadzone w tomie teksty potwierdzają, że rodzina pozostaje jednym z kluczowych punktów przecięcia się procesów społecznych. Współcześnie nie jest ona ani monolitem, ani reliktem przeszłości. Stanowi raczej żywy i zmienny organizm, który adaptuje się do warunków współczesności, nadając im jednocześnie ludzki, intymny wymiar.

Tom *Życie rodzinne współczesnych Europejczyków* zaprasza do refleksji nad tym, jak bardzo prywatne doświadczenia rodzinne są splecione z procesami o zasięgu strukturalnym i kulturowym. Wskazuje na konieczność analizy rodziny nie jako enklawy intymności, ale jako pełnoprawnego aktora społecznego, głęboko zakorzenionego w realiach współczesnego świata.

Aldona Żurek, Ryszard Necel
https://doi.org/10.14746/cis.2025.59.1.